

Vävarstaden Borås 1871-1890 Del 10

För Druvefors, det stora väveriet, var arbetsstyrkan på 103 personer, av vilka 67 var kvinnor och 36 män. För Druvefors saknas uppgifter om de anställdas ålder, men 67 väverskor var inte skrivna i Borås. Några av dem hörde hemma i det angränsande Torpa, men många hade lång väg mellan mantalsskrivningsort och arbetsplats. Flertalet hade också en bostadsadress i Borås, vilket kan tyda på att de var en del av en högrörlig arbetsstyrka. En tydlig kontrast till sammansättningen av väveriernas arbetsstyrkor var Tricottfabrikens, som var stadens trikåfabrik med 29 anställda. Av dem var sex män och bland dem fanns föreståndaren och verkmästaren. Kvinnodominansen var således stor. Där fanns folk vid symaskiner och stickmaskiner. Det anmärkningsvärda var att alla utom två var över 50 år. Flertalet bodde i stadens utkanter och inga vid fabriken. Det förefaller vara så att företagen rekryterade en kärna av vana arbetare och arbeterskor och att de också hade en stor skara mindre vana arbetare. I Borås kunde arbetskraft rekryteras genom att hemindustrins folk lättare kunde anpassas till fabriksarbetet än andra landsbygdsbefolkningar. Detta kan ha utgjort en av de stora lockelserna för fabrikörerna och fått dem att lokalisera fabriker till Borås. Kombinationen av en stor arbetskraftsreserv och förekomsten av andra textilfabriker skapade en god miljö för företagen att arbeta i.

Därmed återstår att försöka belysa arbetsvillkoren i det tidiga industrisamhället. Det innebär att man bland annat måste söka svar på frågor om hur arbetsinstruktioner från arbetsplatserna såg ut, hur långa arbetstiderna var, hur arbetsmiljön fungerade och hur vanligt det var med minderårig arbetskraft. Efterlämnade instruktioner från arbetsplatserna visar på verkmästarens starka position och rätt att utan inskränkningar leda och fördela

arbetet. Vid Wiskastrands Väveri AB betonades nödvändigheten av punktlighet. Avdragen på lönen vid olovlig frånvaro var dubbelt så stora som den eventuella förtjänsten. En halv dags olovlig frånvaro innebar därför en dagsförtjänsts löneavdrag. Uteblev en arbetare två dagar utan anmäld och giltig orsak, ansågs han "utan uppsägning ha förverkat sin tjänst". I den industriella erans inledningsskede betonades också behovet av ett noga och samvetsgrant utfört arbete. Om arbetarna genom "liknöjdhet och slarv" vanvårdade eller skadade maskinerna gjordes avdrag på lönen. Den som inte drog lärdom av detta "avskedades genast". Vävlagarna var män och hörde till den grupp av textilarbetarna som var en del av kärnarbetsstyrkan. Vävlagaren var "envåldshärskare" på sin fabriksavdelning och varje väverska försökte efter bästa och arbete konkurrerade om tiden. Några av textilföretagen hade anställda som gick i skola. Som exempel kan nämnas att minderåriga barn vid Wiskaholm arbetade full tid, vilket påverkade skolgången. I regel konfirmerades barnen vid 14 års ålder, då de slutade skolan och fick sina skolbevis. Fabriksledningen konstaterade att fortsättningsskola hade "försökts, men måst upphöra av brist på elever". Ordvalet tyder på att den obligatoriska skolan av många arbetsgivare och föräldrar ansågs ta i anspråk mer än nog av barnens tid och förtjänstmöjligheter.